

Кармен (скорочено)

Проспер Меріме

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

1

Оповідач вирушає до Монтільї шукати докази того, що саме там Цезар в останній раз боровся із захисниками республіки. Знаходячись в Андалусії восени 1830 року, він здійснив доволі далеку поїздку. Найнявши у Кордові провідника, чоловік вирушив у дорогу. На Кеченській рівнині вони знайшли чудову галявину зі струмком. Це було вчасно, бо оповідач знемагав від спраги і втоми. Струмок витікав з ущелини. При в'їзді у неї кінь оповідача заіржав, і йому відповів інший кінь. За сто кроків мандрівник побачив чудове місце для відпочинку, але там уже відпочивав якийсь чоловік. Він, очевидно, спав, але його розбудило іржання коней. То був молодик середнього зросту, але з вигляду сильний, з похмурим і гордим поглядом. Колір його обличчя, став під дією сонця темніший його волосся. Однією рукою він взявся за вуздечку коня, а іншою вхопив мідний мушкетон. Оповідача не злякала зброя, бо він не вірив у розбійників і часто бачив чесних людей, озброєних з ніг до голови. Тож він привітався з незнайомцем, усміхнувся і спитав, чи вони не порушили його сон. Провідник оповідача, побачивши незнайомця, налякався.

Оповідачу вдалося розговорити незнайомця, поділившись з ним сигарою. З розмови він зрозумів, що молодик не знає навколишньої місцевості і добре розуміється на конях. Чоловіки разом поснідали продуктами, які мав з собою оповідач. Незнайомець їв, ніби не бачив їжі дві доби. Провідник їв мало і взагалі не говорив. Коли вони вже мали розпрощатися, молодик запитав, куди їде оповідач. Той відповів, що на нічліг в Воронячу венту (невеличкий готель). Молодик сказав, що теж їде туди, тож проведе їх. Провідник намагався дати якісь знаки оповідачу, але той не звертав на них уваги. Він розумів, що має справу з якимось контрабандистом, можливо, розбійником. Але чоловік добре знав звичаї іспанців, тому не боявся чоловіка, з яким разом їв і кутив.

Щоб витягти з незнайомця якусь інформацію, оповідач почав з повагою говорити про розбійників з великої дороги. У цей час в Андалусії був знаменитий розбійник Хосе Марія. Чоловік припускав, що незнайомець, можливо і є цим розбійником. Молодик говорив, що Хосе Марія – просто блазень. Оповідач все одно думав, що то саме він: світле волосся, голубі очі, великий рот, чудові зуби, маленькі руки.

Готель виявився однією кімнатою, яка служила кухнею, спальнею, столовою. Там хазяйнували стара і дівчинка років десяти-дванадцяти. Побачивши супутника оповідача, стара видала здивований вигук: "Ах! Сеньйор дон Хосе!".

Після вечері, помітивши на стіні мандоліну, оповідач попросив дівчинку зіграти. Та

відповіла, що не вміє, але додала, що дон Хосе дуже добре грає. Той не відмовився. Він загравав і заспівав. Оповідач зауважив, що співав дон Хосе не іспанською, а баскською мовою. Дон Хосе поклав мандоліну і почав з сумом дивитися на вогонь. Після цього він нічого не хотів говорити. Коли стара і дівчинка лягли спати, провідник попросив оповідача йти з ним у конюшню. Тоді дон Хосе різко спитав, навіщо йти, якщо коні мають корм. Провідник збрехав, що треба перевірити, чи не хворий кінь. Та щоб не викликати підозри в дон Хосе, оповідач сказав, що нікуди не піде. Провідник пішов у конюшню, а дон Хосе слідом. Згодом він повернувся і сказав, що провідник надто турбується про коня і збирається провести цілу ніч біля тварини. Оповідач і дон Хосе лягли спати всередині готелю, а провідник залишився у конюшні.

Вночі оповідач прокинувся через неприємний свербіж, бо його кусали клопи. Він вирішив провести решту ночі надворі. Улаштувавшись на дерев'яній лаві і майже заснувши, він помітив тінь чоловіка і коня. Виявилося, що це його провідник. Той зупинився і, побачивши оповідача, розповів, що дон Хосе Наварро – знаменитий розбійник, а той, хто його видасть, отримає 200 дукатів. Провідник знав, що за півтора милі звідси є уланський пост, тож збирався туди. Оповідач намагався спинити провідника, але тому були потрібні гроші.

Чоловік повернувся у кімнату, розбудив дон Хосе і попередив про небезпеку. Дон Хосе подякував за допомогу і сказав, що він, мабуть, не на стільки поганий, якщо заслужив співчуття від порядного чоловіка. Оповідач попросив дон Хосе нікому не мстити і віддав на прощання свої сигарети.

Після втечі дон Хосе чоловік ніяк не міг заснути, бо обдумував, чи правильно вчинив. Згодом він побачив, що до готелю наближається провідник з місцевою поліцією. Оповідач сказав їм, що розбійник втік. Стара власниця готелю призналася, що Наварро інколи ночує в неї, але вона ніколи б не донесла на нього, бо боїться за своє життя.

Оповідачу довелося проїхати кілька кілометрів, щоб показати паспорт і написати заяву у коменданта, після чого йому дозволили продовжувати археологічні розшуки. З провідником він розстався в добрих стосунках, хоч той підозрював, що оповідач завадив йому заробити 200 дукатів.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

2

В Кордові оповідач провів кілька днів. Він вивчав один рукопис домініканської бібліотеки, дні проводив у монастирі, а ввечері гуляв містом. На набережній разом з іншими чоловіками він спостерігав цікаве видовище. За кілька хвилин до "ангелуса" (вечірньої молитви католиків) багато жінок збиралися на березі ріки, внизу набережної, доволі високої. Жоден чоловік не посмів би втрутитися в цей натовп. Коли дзвонять "ангелус", вважається, що настала ніч. Жінки роздягалися і входили у воду, відразу чулися крик, сміх, шум. Чоловіки дивилися вирячивши очі, але мало що бачили.

Ввечері на набережній біля оповідача сіла якась жінка, піднявшись сходами від ріки. У її волоссі був букет жасмину, який видавав запаморочливий запах. Жінка була вдягнена у все чорне. Вона була невисока, молода, мала великі очі. Оповідач кинув сигару. Жінка оцінила цей французький знак уваги і сказала, що любить запах тютюну і сама курить, коли вдається знайти м'які сигари. На щастя, чоловік саме такі і мав у своєму портсигарі. Жінка закурила, між ними зав'язалася розмова. Чоловік запропонував піти у кафе з'їсти морозива. Він сказав, що є французом за національністю, і запитав, чи жінка з Кордови. Вона відповіла, що ні. Жінка сказала, що вона циганка на ім'я Карменсіта і може йому поворожити. Чоловіку стало цікаво дізнатися, на якому рівні знаходиться мистецтво магії у циган, і він погодився.

У кафе чоловік добре розглянув Кармен і засумнівався у її чистокровності, бо вона була значно красивіша за своїх одноплемінниць, яких йому доводилося зустрічати раніше. Її шкіра була ідеально гладка і за кольором нагадувала мідь. Очі мала розкосі, губи повні, зуби біліші від очищеного мигдалю. Волосся було чорне з синім відтінком. То була дивна і дика краса.

Вважаючи, що ворожити в кафе не личить, чоловік попросив дозволу провести циганку додому. Надворі була вже ніч. Кармен повела його в кінець передмістя і зупинилася перед бідним будиночком. Відчинив хлопчик, який говорив з циганкою незнайомою мовою.

Коли вони залишилися самі, циганка витягла карти і почала ворожити. Чоловік переконався, що вона справжня ворожка. На жаль, їм швидко перешкодили. Ввійшов чоловік, закутаний у бурий плащ. Він теж говорив невідомою мовою і був явно незадоволений. Оповідач уже приготувався захищатися, аж раптом побачив, що цей чоловік – дон Хосе. Кармен продовжувала говорити з доном Хосе. Оповідач зрозумів з її рухів, що вона каже дону Хосе перерізати оповідачу горло. Дон Хосе відповів двома-трьома словами, жінка сіла в кутку і почала їсти апельсин.

Дон Хосе вивів оповідача на вулицю і сказав, як добратися до мосту. Оповідач більше не зустрічав ні Кармен, ні донна Хосе, а через кілька днів поїхав у Севілью. Помандрувавши по Андалусії, він вирішив повернутися в Мадрид, і йому довелося знову проїжджати через Кордову. Там його зустріли монахи і розповіли, що знайшовся його золотий годинник, а грабіжника скоро повісять, бо це не єдиний його злочин: раніше він вбив кілька людей. Згодом оповідач виявив, що грабіжник – дон Хосе Наварро. Оповідач вирішив піти до нього і взяв для в'язня сигарет.

Чоловіка впустили до донна Хосе, коли той обідав. Він подякував за сигари, але взяв тільки кілька штук, щоб вистачило до страти. Оповідач запропонував, що за допомогою грошей і зв'язків спробує домогтися пом'якшення вироку. Та дон Хосе попросив лиш відслужити обідню за упокій його душі. Також він попросив відслужити обідню за ще одну особу, яка образила оповідача. Той відповів, що у цій країні ніхто його не ображав. Дон Хосе взяв його за руку і попросив про ще одну послугу. Якщо оповідач зможе відвідати місто Памплону, то хай передасть одній жінці срібний образок. Цей образок дон Хосе мав на шиї. Оповідач мав сказати жінці, що дон Хосе помер, але тримати у

секреті, як саме.

Чоловік пообіцяв виконати доручення. Наступного дня оповідач був у дон Хосе і провів з ним кілька годин. Тоді він і почув печальну повість, яку розповідає читачеві нижче.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

3

Дон Хосе народився в Елісондо, в Бастанській долині. Звали його дон Хосе Лісаррабенгоа. Він був баск і християнин. З нього хотіли зробити священника, але він вчився погано. Погубило його те, що дуже любив грати в м'яч. Одного разу, коли він виграв, між ним і одним юнаком виникла суперечка, яка переросла в бійку. Дону Хосе довелося виїхати. Йому зустрілися драгуни, і він поступив в Альманський кавалерійський полк. Скоро він став єфрейтером, і його відправили в караул на севільську тютюнову фабрику.

На фабриці працювало 400-500 жінок. До них не пускали чоловіків, бо коли ставало жарко, жінки роздягалися. Коли робітниці поверталися на фабрику після обіду, багато молодиків чекали, щоб поглянути на них. Та дон Хосе сидів на лавці біля воріт і не біг дивитися на це видовище. Він вважав, що найкрасивіші дівчата є тільки на його батьківщині. Та якось він почув, як хтось казав: "От циганочка!". Чоловік підняв очі і побачив Кармен. На ній була така коротка червона спідниця, що було видно білі шовкові панчохи, досить діряві. Вона відкинула мантилю, щоб було видно плечі і великий букет акації, засунутий за виріз сорочки. У зубах вона теж тримала квіточку акації. Кармен кожному відповідала на комплімент, стріляла очима, вела себе безсоромно, як кожна циганка.

Спершу вона не сподобалася дону Хосе, але Кармен зупинилася перед ним і заговорила. Своїми словами і поведінкою вона кепкувала з чоловіка, а з нього сміялися товариші. Коли всі розійшлися, дон Хосе підняв квіточку акації, яку вона кинула йому між очі, і сховав у кишеню куртки.

Через дві-три години дон Хосе і караул мусили зайти на фабрику, бо там порізали одну з жінок. Виявилося, що Кармен порізала обличчя одній жінці, бо та насміхалася, що Кармен циганка. Дон Хосе з двома драгунами повели Кармен в місто, бо за такий злочин вона мала потрапити у тюрму. На Зміїній вулиці жінка почала говорити з доном Хосе і просила пожаліти її. Кармен здогадалася, що він з Провінції. Вона досить добре говорила баскською і сказала, що є його землячкою. Почувши рідну мову, дон Хосе розговорився. Коли він сказав, що родом з Елісондо, Кармен розповіла, що вона з Етчалара, але цигани привели її в Севілью. Вона працювала на фабриці, щоб назбирати грошей і повернутися до матері. Жінка просила дон Хосе допомогти землячці. Він розумів, що вона про все бреше. Вони не могли бути земляками, бо вона була циганка. Кармен продовжувала говорити баскською, вмовляла, що штовхне його, щоб він упав, а вона втече, а драгуни не зможуть наздогнати її. Дон Хосе дозволив це зробити. Таким

чином Кармен вдалося втекти.

Згодом драгуни, щоб уникнути покарання, заявили, що Кармен говорила з доном Хосе баскською, а потім вдарила його і звалила на землю, хоч вона доволі тендітна. Дона Хосе посадили на місяць в тюрму за сприяння у втечі. Чоловік розчарувався, бо вже будував у мріях хорошу кар'єру. Він жалів, що заради якоїсь циганки накликав на себе гнів начальства. Але дивлячись крізь решітку у вікні, він шукав очима Кармен.

Якось тюремник передав йому алькалінську хлібину, говорячи, що це від кухні дона Хосе. Чоловік здивувався, бо ніякої кухні не мав. Він почав їсти хліб і знайшов у ньому англійський напильник і монети. Дон Хосе зрозумів, що це справа рук Кармен. За годину дон Хосе міг розрізати напильником найтовстіший прут у вікні, а за гроші міг купити інший одяг і втекти кудись далеко. Втеча здавалася йому тяжким злочином, тож він не тікав. Та чоловіка тішила думка, що десь є людина, якій він не байдужий.

Після виходу з тюрми дон Хосе поставили вартувати, наче простого солдата. Якось він вартував вдома у полковника. Це був багатий молодий чоловік, який любив повеселитися. У нього зібралися всі молоді офіцери. І ось карета полковника привезла Кармен, ще дві циганки і чоловіка з гітарою, які мали розважати гостей. На цей раз Кармен була вдягнена гарно, вся в золоті і стрічках. Побачивши дон Хосе, вона сказала, що він стоїть на караулі, як новобранець. Через хвіртку дон Хосе бачив, як Кармен танцює і жартує з офіцерами. Чоловік був готовий зайти туди і вбити тих вітрогонів, які залилися до неї. Коли циганка збиралася їхати додому, вона шепнула дону Хосе, щоб той прийшов в Тріану, до Лільяса Пастьє.

Дон Хосе після служби відразу відправився за вказаною адресою. Кармен уже була там, у Лільяса Пастьї, цигана, який продавав смажену рибу. Дон Хосе подякував циганці за допомогу, коли він був у тюрмі. Кармен була здивована, що він не витратив гроші. Вона вирішила, що на ці гроші вони куплять різної смакоти і гулятимуть цілий день. Вони вернулися у Севілью, купили хліба, ковбаси, апельсинів, пляшку мансанільї і всіляких солодошів.

Циганка повела його на вулицю Канділехо, до якогось старого будинку. Їм відчинила стара циганка. Кармен випроварила її на вулицю і залишилася з доном Хосе наодинці. Вони провели разом цілий день, циганка вела себе, наче дитина, видумуючи різні дурниці. Кармен станцювала для нього, використовуючи замість кастаньєт розбиту тарілку старої циганки. Ввечері дон Хосе мусив повертатися у казарму, але циганка присоромила його, мовляв, він же не простий солдат. Дон Хосе залишився.

Зранку вона перша заговорила, що їм треба розлучитися. Кармен вважала, що розплатилася з ним, адже винна за свою втечу. Чоловік хотів побачитися з нею ще раз, але циганка вважала, що не варто. Вона називала себе чортом і просила не думати про неї.

Після того дня на вулиці Канділехо дон Хосе не міг не думати про Кармен. Він розпитував про неї у старої циганки і власника ятки з рибою. Ті відповідали, що жінка поїхала в Португалію. Скоро дон Хосе переконався, що це брехня.

Через кілька тижнів він вартував біля міських воріт, адже недалеко від них, у

кам'яному мурі був пролом. Вдень його ремонтували, а вночі його охороняли від контрабандистів. Тієї ночі дон Хосе стеріг пролом і раптом до нього підійшла якась жінка. Він крикнув, що проходу тут нема, і був здивований, що ця жінка – Кармен. Вона попросила чоловіка пропустити контрабандистів. Дон Хосе відповів, що не дозволить. Тоді жінка запропонувала, що проведе з ним ще один день. Дон Хосе відмовився, хоч дуже хотів, щоб це сталося. Кармен сказала, що в такому випадку запропонує себе ефрейтору. Почувши таке, дон Хосе пообіцяв, що пропустить усіх циган на світі, лиш би вона провела день з ним. Кармен поклялася, що виконає його бажання. Після цього п'ять контрабандистів швидко перейшли через пролом.

Наступного дня дон Хосе пішов на вулицю Канділехо. Кармен прийшла пізніше і не в настрої. Чоловік не отримав від неї нічого, бо їй не сподобалося, що вчора він з нею торгувався. Вона дала йому монету за вчорашнє, вони посварилися, і потім дон Хосе пішов геть. Він був дуже злий. Блукаючи містом, чоловік зайшов у церкву і заплакав. Раптом він почув голос Кармен. Вона сказала, що, напевно, любить його, і запропонувала повернутися у будинок старої циганки. Так вони помирилися.

Характер у Кармен був не найкращий. Інколи вона могла не прийти на домовлену зустріч. Дон Хосе подружився зі старою циганкою, яку звали Доротея, і часто заходив до неї. Якось, коли він сидів у старої, у двері зайшла Кармен з чоловіком, поручиком полку дона Хосе. Вона сказала дону Хосе йти геть, але той дуже розлютився. Офіцер теж почав виганяти чоловіка. Вони почали битися шаблями, дон Хосе вбив свого ворога. Тоді Кармен погасила світло і наказала Доротеї тікати. Дон Хосе теж побіг і побачив, що Кармен тікає з ним. Вона наказала чоловікові скинути мундир і вдягти плащ, який десь роздобула. У дона Хосе була рана на голові, тож Кармен відвела його в якийсь будинок, де вона з іншою циганкою перев'язала рану. Чоловік заснув, а коли прокинувся, Кармен порадила йому тікати, бо тут його зловлять і покарають. Вона радила тікати до моря і стати там контрабандистом, бо це краще, ніж розстріл. Дона Хосе швидко вмовили, бо він думав, що від цього дня не розлучатиметься з Кармен.

Кармен дістала для нього звичайний одяг, в якому чоловіку вдалося легко покинути Севілью. Він прибув в Херес, і начальник контрабандистів на прізвище Данкайре, прийняв його в свою шайку. Вони відправилися в Гаусін, де дон Хосе зустрівся з Кармен. Під час експедиції вона служила розвідником. Взявши товар, вони рушили в Ронду. Ця перша мандрівка, а за нею ще кілька наступних були вдалі. Життя контрабандиста подобалося дону Хосе. Він дарував Кармен подарунки, у нього були гроші і кохана. Вона була ласкава з ним, але перед іншими, за вимогою жінки, вони не показували, що є парою.

Їхня банда складалася з 8-10 чоловік, але майже завжди вони промишляли вдвох-втрьох. Для прикриття Хосе вдавав з себе торговця дрібним товаром. Якось від Данкайре дон Хосе дізнався, що у Кармен є чоловік, якого вона тільки що визволила з Таріфської в'язниці. Звали її чоловіка Гарсія Кривий, цей циган був на каторзі. Два роки вона старалася визволити його і нарешті їй вдалося це зробити, використавши тюремного лікаря. Гарсія Кривий виявився чорним зовні і в душі. Кармен при всіх

називала його своїм чоловіком, але при цьому показувала дону Хосе гримаси і стріляла очима.

Якось за бандою кинулася погоня. Данкайре, Гарсія, хлопець на прізвисько Ремендадо і Кармен кинулись у яри, де вершникам було важко за ними гнатися. Їх почали обстрілювати, і Ремендадо поранили в спину. Розбійники втекли, і дон Хосе ніс пораненого, але Гарсія та Кармен кричали дону Хосе вбити пораненого, щоб не затримувати усіх. Дон Хосе не хотів цього робити. Тоді Гарсія сам вистрелив 12 разів пораненому в обличчя, щоб поліція не впізнала його. До вечора вони опинилися в хащах. Гарсія спокійно сів грати у карти з Данкайре, а Кармен співала, ніби нічого не сталося. Все це вразило дону Хосе, він назвав Кармен дияволом. Вона цього не заперечувала.

Відпочивши, вона відправилася в Гаусін, а зранку привела чоловікам мулів і принесла харчі. Спершу вони не впізнали її, бо вона була перевдягнена, тож вони просто хотіли напасти на неї і слуг. Скоро після цього Кармен поїхала в Гібралтар вирішувати свої циганські справи. Невдовзі вона вислала чоловікам гроші і вістку, що в такий-то день два англійських мілорди поїдуть з Гібралтара в Гранаду по такій-то дорозі. Гарсія хотів їх вбити, але дон Хосе з Данкайре переконали його не робити цього. Вони відібрали в англійців гроші і годинники. Після цього з району Гібралтара вони переїхали в сьєрру Ронда. Там дон Хосе познайомився з розбійником Хосе Марією. Той возив з собою свою кохану, з якої дуже знущався, а вона все це терпіла. Хосе Марія був хитрий і якось, коли діяв з бандою Данкайре зробив так, що всі гроші дісталися тільки йому.

Про Кармен нічого не було чути, тому дон Хосе відправили розшукати її, бо Кривого і Данкайре занадто добре знали в Гібралтарі. Там дон Хосе мав розшукати шоколадницю на ім'я Рольона, та прибувши туди, він дізнався, що ця жінка померла. Дон Хосе, вдаючи, що продає на вулицях апельсини, шукав Кармен. Якось його покликав офіцер, і розбійник побачив, що поряд з ним стоїть розкішно вдягнена Кармен.

Дона Хосе запросили у багатий будинок. Англієць-офіцер покликав його, бо сеньйорина, Кармен, хотіла апельсинів. З доном Хосе вона розмовляла баскською. Вони вдавали, що незнайомі. Циганка говорила, що водить англійця за ніс і скоро заведе в таке місце, що той більше не вибереться. Офіцер зовсім не розумів, про що говорила Кармен з торговцем апельсинами, тож ті з нього просто кепкували. Англієць запросив дону Хосе приходити наступного дня, та роман Кармен з цим багатцем так розлютив розбійника, що він вирішив покинути місто. Почуття були сильніші, тож він знову прийшов. Коли вони залишилися з Кармен наодинці, вона стрибала, кривлялася, веселилася і насміхалася з офіцера. Циганка придумала таке: вона з ним поїде таким-то шляхом, а розбійники на чолі з Кривим нападуть на англійця і пограбують. Кармен хотіла, щоб на чолі банди йшов Кривий, бо англієць мав вогнепальну зброю. Вона надіялася, що її чоловіка вб'ють. Дон Хосе не сподобався цей план. Він заявив, що Гарсію ненавидить, але той його товариш.

Перед тим, як напасти на англійця, дон Хосе запросив Кривого пограти в карти і заявив, що той махлює. Між ними зав'язався конфлікт, чоловіки почали битися і дон Хосе вбив цигана. Данкайре був поруч, але у бійку на ліз. Після вбивства дон Хосе сказав Данкайре, що кохає Кармен і хоче бути в неї один. Чоловіки порозумілися і залишилися друзями. Данкайре лиш додав, що якби дон Хосе попросив Гарсію, то той продав би Кармен за піастр. Вони поховали Гарсію, а наступного дня напали на англійця. Офіцер виявився хоробрим і міг вбити дона Хосе, але Кармен врятувала ситуацію.

Дон Хосе повідомив Кармен, що вона вдова. Жінка відповіла, що прийшов час Гарсії, але прийде і дона Хосе. Чоловік сказав, що прийде і час Кармен, якщо вона не буде йому жінкою. Вона не заперечувала. Досить довго вони були разом. Завербувавши в банду ще кілька товаришів, вони займалися контрабандою, грабували на великій дорозі. Перші місяці Кармен допомагала їм. Вона жила в різних містах, але на перший знак дона Хосе з'являлася до нього.

Якось дон Хосе дізнався, що циганка кинула око на якогось багача і, напевно, хоче повторити гібралтарський жарт. Чоловік розшукав циганку і відразу вивіз її звідти. Між ними відбулася сварка. Кармен говорила, що від того часу, як він став її чоловіком, вона любить його менше, бо не хоче, щоб її мучили і командували нею. Вона погрозила, що знайде собі молодика, який покінчить з доном Хосе так само, як той покінчив з Кривим.

Данкайре помирих їх, але відтоді щось між ними змінилося. Скоро після цього сталася біда: солдати вийшли на їх слід. Данкайре було вбито, а з ним ще двох чоловіків. Двох інших забрали. Дон Хосе був тяжко поранений. Йому вдалося втекти, цілих два тижні Кармен доглядала його в Гранаді. Чоловік багато передумав і вирішив змінити своє життя. Він запропонував Кармен покинути Іспанію і постаратися зажити чесно в Новому Світі. Циганка посміялася з ідеї і відповіла, що створена для того, щоб жити за рахунок інших. Їй вдалося переконати чоловіка знову зайнятися контрабандою.

Кармен відвідала бій биків і постійно говорила про одного спритного пікадора на ім'я Лукас. Кілька днів по тому Хуаніто, товариш дона Хосе, розповів йому, що бачив Кармен і Лукаса разом. Чоловік запитав циганку про це, а вона відповіла, що Лукас заробив на боях багато грошей, тому ці гроші треба або забрати, або завербувати пікадора в їхню банду. Дон Хосе заборонив їй спілкуватися з Лукасом. На щастя, пікадор поїхав у Малагу. Здавалося, Кармен забула про Лукаса. У цей час дон Хосе і зустрів оповідача, спочатку поблизу Монтільї, а потім в Кордові.

Кармен вкрала у оповідача годинник, хотіла також вкрати гроші та перстень. Дон Хосе сильно з нею посварився. Коли він її вдарив, вона вперше на його очах заплакала. Чоловік попросив пробачення. Він поїхав у Монтілью. Через три дні вона приїхала до нього дуже щаслива. Повідомивши, що в Кордові свято і вона розвідає, хто повертається з грішми, циганка поїхала туди.

Від селянина дон Хосе довідався, що в Кордові бій биків. Чоловік поїхав туди і

побачив Лукаса, а на лавці сиділа Кармен і дивилася на бій. Коли вийшов перший бик, Лукас зірвав у тварини кокарду і подарував Кармен. Вона приколола її на волосся. Після бою дон Хосе знайшов її, посадив на коня і вони їхали цілу ніч.

На ранок вони зупинилися у венті. Дон Хосе запропонував Кармен їхати в Америку і спокійно там жити. Коли вона відмовилася, він сказав, що йому набридло вбивати її чоловіків, тож він вб'є її. Він запитав, чи любить вона його, але Кармен не відповіла. Згодом вона сказала, що вже давно знає, що спершу загине вона, а потім він. Залишивши її думати, чоловік пішов у бік скиту. Там молився відлюдник. Коли він закінчив молитися, дон Хосе попросив його відслужити обідню за душу, яка знаходиться у великій небезпеці. Той сказав, що відслужить через пів години і запитав, чи не хоче чоловік покаятися в гріхах. Дон Хосе сказав, що ще повернеться.

Коли обідня закінчилася, він повернувся до Кармен, хоч надіявся, що вона вже втекла. Та вона була там і ворожила на свинцеві. Вони сіли на коня і трохи проїхали. Потім дон Хосе запитав її, чи поїде з ним в Америку. Вона відповіла, що буде з ним до смерті, але жити з ним не буде. Вони були в пустинній ущелині. Жінка розуміла, що чоловік хоче її вбити. Дон Хосе просив її змінити їхнє життя, бо заради неї він став розбійником. Жінка відповіла, що він вимагає неможливого і призналася, що більше не любить його. Як чоловік він може вбити її, але Кармен завжди залишатиметься вільною. Дон Хосе впав до її ніг і заплакав. Він знову запитав, чи вона буде з ним, але жінка відповіла "Ні!". Вона зняла перстень, який він їй подарував, і викинула в кущі. Чоловік вбив її ножом Кривого. Просидівши над нею годину, він знайшов перстень. Потім він вирив могилу і поховав її з перстнем і маленьким хрестиком.

Згодом дон Хосе поїхав у Кордову і здався поліції, розповівши, що вбив Кармен. Він лише не сказав, де її тіло. Відлюдник помолився за її душу.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

4

Іспанія належить до тих країн, де дуже часто можна зустріти циган. Більшість з них веде бродяче життя в південних і східних провінціях. Чоловіки зазвичай промишляють коновальством, стрижкою мулів, ремонтом мідного посуду та інструментів, не кажучи вже про контрабанду та інші недозволені промисли. Жінки ворожать, жебракують, продають всілякі товари.

Циганів легко впізнати за їхньою зовнішністю. Колір їхньої шкіри дуже темний. Через це вони називають себе калес – чорні. Їхній погляд нагадує погляд хижого звіра. Їхні очі виражають характер цієї нації – хитрі і сміливі. Чоловіки майже усі стрункі і рухливі. У Німеччині циганки завжди красиві, але в Іспанії це велика рідкість. Якщо і трапляються красиві, то вони дуже перебирають чоловіками. У відносинах з чоловіками циганки проявляють надзвичайну відданість. Цигани завжди допомагають одне одному і вміють берегти таємниці. Вони байдужі до питань віри, але ніколи не були безбожниками. Багато циганок ворожать і продають талісмани та приворотне зілля,

але дуже часто вони дурять легковірних дівчат і жінок.

Цигани викликають повагу у неосвічених людей, але також відчують над цими людьми перевагу в розумі і щиро зневажають народ, який гостинно їх приймає.

Відомо, що перші групи циган з'явилися у Східній Європі на початку XV століття. Ніхто не знає, як вони за такий короткий час так розмножилися у ряді вельми віддалених країн. Цигани не знають нічого про своє походження, хоч інколи кажуть, що їх батьківщина – Єгипет. Багато вчених вважають, що цигани походять з Індії. Дійсно, мова циган трохи схожа на санскрит.

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу